

PERSOONLIJK VERHAAL

MAGGY VAN EERD : FUNERAIRE BEZIENSWAARDIGHEDEN IN OOST EUROPA

Maggy van Eerd

Maggy heeft aan een aantal van onze funeraire reizen deelgenomen. (Bijna) iedereen die een keer met ons is mee geweest is besmet geraakt met het funeraire virus. En dan kijk je tijdens andere vakantie reizen ook met funeraire ogen naar bezienswaardigheden. Dat overkwam ook Maggy. Zij bezocht diverse keren landen in het oosten van Europa. Een aantal van de funeraire bezienswaardigheden of merkwaardigheden, die ze daar bezocht, beschrijft ze hieronder.

Holocaust gedenkteken

OEKRAÏNE - BERDYTSJIV : OUDE JOODSE BEGRAAFPLAATS

Bij een reis naar Oekraïne heb ik daar ook verschillende begraafplaatsen bezocht, met name Joodse begraafplaatsen. In Berdytsjiv bezocht ik de Oude Joodse Begraafplaats. Voor de Tweede Wereldoorlog woonden in Berdytsjiv 30.000 joden, de helft van de stadsbevolking, in de oorlog werden ze bijna allemaal omgebracht door de nazi's; bij de bevrijding waren er nog 15 overlevende Joodse inwoners. In 1990 kwam op de plaats van het voormalige joodse getto een gedenkteken.

Van de drie joodse begraafplaatsen bestaat alleen nog de Oude Joodse Begraafplaats uit het einde van de 18^e eeuw, maar hij is erg verwaarloosd en overwoekerd. Het gebouw in het midden van de begraafplaats is het mausoleum voor Rabbi Levi Yitzhak Ben-Meir Berdichevsky (1740-1809) en zijn familieleden, een pelgrimsoord voor chassidische joden uit de hele wereld.

Op de begraafplaats, waar ca. 5.000 grafstenen staan en liggen, zag ik een aantal met een merkwaardige vorm, lijkend op een laars. Het blijkt te gaan om een lokale specialiteit, die vanaf ca. 1900 werd gebruikt en waarbij de tekst op de 'zool van de laars' werd gegraveerd, maar zo ondiep dat het meestal onleesbaar is geworden. De oudste vorm, vanaf ca. 1800, bestond uit een stèle; na 1880 werd een langwerpige cilindrische (worst)vorm gebruikt en na 1900 dus de 'laars'.

Бердичів - Старе Єврейське Кладовище / Berdytsjiv - Oude Joodse Begraafplaats

ROEMENIË - NEAMT KLOOSTER (MĂNĂSTIREA NEAMȚ): OSSUARIUM

Er zijn in Roemenië nog veel kloosters met een actief kloosterleven. Dat geldt ook voor het Neamt klooster, het grootste en oudste klooster van Roemenië en één van de belangrijkste kloosters van de Roemeens-orthodoxe Kerk. Het ligt in het noordoosten van Roemenië.

Het klooster werd in 1497 gebouwd onder vorst Ștefan III cel Mare (Stefan de Grote 1433-1504) en is een voorbeeld van middeleeuwse Moldavische architectuur. Neamt was een belangrijk cultureel centrum. Een groep ontwikkelde monniken vervaardigde schitterende, met miniaturen verluchte boeken. Vandaar dat de kloosterbibliotheek beroemd is.

Op het binnenterrein, dat helemaal omringd wordt door de kloostergebouwen, staat de kloosterkerk, gewijd aan St. Johannes de Evangelist. Onder de kerk bevindt zich een crypte met een ossuarium, een knekelkelder, waarin zich het gebeente bevindt van meer dan 550 monniken.

Het bijzetten van het gebeente van een monnik in het ossuarium was het einde van een proces, dat vanaf ca. 1700 een traditie was in Roemeens-orthodoxe kloosters.

Wanneer een monnik stierf, werd hij na een uitvaartdienst op de kloosterbegraafplaats begraven met een baksteen in de kist, waarop naam, geboortedatum, sterfdatum en functie waren geschreven. Na zeven jaar werd het gebeente opgegraven en na een herdenkingsdienst werden de botten gereinigd en bijgezet in het ossuarium in de crypte van de kerk. De gegevens van de baksteen werden in cyrillisch schrift op de schedel geschreven. Terwijl de schedel van een gewone monnik alleen voorzien werd van tekst, kreeg een hoger geplaatste zoals een abt of metropoliet meer versieringen. Schedels en beenderen werden gescheiden. De crypte bestaat uit een tongewelf over de hele lengte van de kerk. Aan de beide lange zijwanden zijn banken gemaakt, waarop de schedels of in uitstalkasten zijn gezet of in bepaalde patronen op de banken zijn geplaatst. Daaronder bevinden zich halfronde nissen, waarin de botten zijn gelegd. Door acht kleine raampjes valt diffuus licht naar binnen en op de tafel in het midden van de ruimte branden lampen en kaarsen.

De praktijk van het opgraven van de monniken na 7 jaar grafrust werd in 1945 door het communistisch regime verboden met als argument dat ze ziekten zouden konden verspreiden.

Osuarul Mănăstirii Neamț / Ossuarium Neamt Klooster

ROEMENIË - SAPANTA : HET VROLIJKE KERKHOFF (SĂPÂNȚA CIMITIRUL VESEL)

Sapanta is een plaatsje in het uiterste noorden van Roemenië; het ligt tegen de grens met Oekraïne. Het is een dorp van niks, maar toch trekt het toeristen uit de hele wereld, die speciaal naar het dorp komen om het kerkhof te bezoeken.

Het kerkhof staat bekend als het 'Vrolijke Kerkhof'. Die naam dankt het aan de vrolijke kleuren van de eikenhouten grafkruisen en de amusante of satirische gedichtjes over het beroep, het karakter en de eigenaardigheden van de overledenen, die hier zijn begraven. De hoofdkleur is blauw, de traditionele kleur van de oosterse christenen en symbool van hoop en vrijheid.

Het vrolijke karakter tekent ook de levenshouding van de inwoners, die afstammen van de Daciërs die eens dit gebied bewoonden. Europeanen vinden de dood iets plechtigs maar door hun verbondenheid met de Dacische cultuur geloven zij in de onsterfelijkheid van de ziel en in het feit dat de dood een moment van vreugde is en een overgang tot een ander leven plus een ontmoeting met Zalmoxis, de oppergod van de Daciërs.

In 1935 begon dorpstimmerman Stan Ioan Patras (1908-1977) met het versieren met houtsnijwerk en het beschilderen van de grafkruisen. Hij maakte brede kruisen met een dakje, zodat er ook ruimte was voor een portret of een andere voorstelling, gecombineerd met een gedicht. Patras maakte honderden naïeve kunstwerken voor zijn overleden dorpsgenoten. Vlak voor zijn dood maakte hij zijn eigen grafkruis. Na zijn dood zette zijn leerling Dumitru Pop Tincu zijn werk voort. Er staan inmiddels meer dan 800 vrolijke kunstwerkjes op het kerkhof.

Bij de ingangspoort word je er toch aan herinnerd dat dit een begraafplaats is. Patras maakte een portret van de grijnzende dood met de tekst:

Ik ben de dood, heel gemeen. / Iedereen neem ik mee, een voor een.

*De cu tânăr copilăș
Io am fost Stan Ion Pătraș,
Să mă ascultați oameni buni
Ce voi spune nus minciuni.*

*Câte zile am trăit
Rău la nime nam dorit,
Dar bine cât am putut
Orișicine mia cerut.*

*Vai săracă lumea mea
Că greu am trăit în ea.*

*Van jongs af aan
was Stan Ioan Patras mijn naam,
Beste mensen luister maar
al wat ik zeg is waar.*

*Mijn hele leven, het is echt
deed ik niemand slecht,
wat ik deed was goed genoeg
voor wie mij daarom vroeg.*

*Hard was het leven op deez' aard
maar het was de moeite waard*

Creator ul Cimitirului Vesel - Stan Ioan Pătraș (1908-1977) - Schepper van het Vrolijke Kerkhof